

Το εργατικό κίνημα στις κρίσιμες καμπές. Από την Ολυμπιάδα και τους αντιμνημονιακούς αγώνες, στην πανδημία και τον πόλεμο

Εισηγητική ομιλία του Αντώνη Δραγανίγου [ΟΒ ΔΕΚΟ-Μεταφορών της Οργ. Αττικής της Κ.Α.], **στην εκδήλωση για την Εργατική Συνδιάσκεψη που οργάνωσε η Κομμουνιστική Απελευθέρωση στις 2 Οκτωβρίου 2026 στην Πάντειο με θέμα:**

Από τις εμπειρίες του χθες, στους αγώνες του σήμερα και του αύριο:
Για ένα κίνημα εργατικής χειραφέτησης.

Η συζήτηση γύρω από την εμπειρία του εργατικού κινήματος έχει μεγάλη σημασία, ιδίως όταν αυτή αφορά πολιτικά φορτισμένες περιόδους, με ιδιαίτερα ισχυρή αντιπαράθεση και πίεση του αντίπαλου, όπως αυτές που αναφέρονται, η περίοδος της ολυμπιάδας, των μνημονίων, της πανδημίας.

Η εισήγηση έχει στόχο να δείξει την άμεση εξάρτηση ανάμεσα στα καθήκοντα του εργατικού κινήματος (περιεχόμενο, μορφές πάλης, μορφές συγκρότησης κλπ) και τις συνολικότερες πολιτικές εξελίξεις και εκτιμήσεις σε μια συγκεκριμένη περίοδο. Τον τρόπο που η συνολική πολιτική καθορίζει την στάση των δυνάμεων στο κίνημα, αλλά και αντίστροφα, τον ρόλο που το εργατικό κίνημα καθορίζει την συνολική πολιτική, διευρύνει την δυνατότητα αντικαπιταλιστικών απαντήσεων ή χαράζει τα όριά τους. Πρόκειται επομένως περισσότερο

για μια **πολιτική αποτίμηση των περιόδων αυτών, από την σκοπιά του εργατικού κινήματος**, παρά για μια αναλυτικά αναφορά στους αγώνες της περιόδου, άλλωστε για την κάθε μια από αυτές τις περιόδους θα χρειαζόνταν μια ξεχωριστή συζήτηση.

Οι τρεις αυτές περίοδοι έχουν προφανώς διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Η πρώτη, η περίοδος της Ολυμπιάδας, ήταν η περίοδος της «ισχυρής Ελλάδας» του σημιτισμού, των εκατοντάδων έργων και των ακόμα περισσότερων δισεκατομμυρίων που γύρναγαν γύρω μας (και ήταν ένας από τους σοβαρούς λόγους της χρεοκοπίας του 2010), ισχυρής **καπιταλιστικής ανάπτυξης**, αλλά και μεγάλων αλλαγών όπως την ένταξη εκατοντάδων χιλιάδων ξένων εργατών στην παραγωγή, ειδικά των τεχνικών έργων.

Η δεύτερη, η περίοδος των μνημονίων ήταν η περίοδος της **καπιταλιστικής κρίσης**. Όταν ξαφνικά η καταστροφή χτύπησε την πόρτα εκατομμυρίων ανθρώπων, οι δρόμοι πλημμύριζαν, το παραδοσιακό αστικό σύστημα κατέρρευσε και μια νέα αστική πολιτική λύση αναδύθηκε, η «αριστερή κυβέρνηση», για να σταθεροποιήσει το αστικό πολιτικό σύστημα και να οδηγήσει σε πολιτική ήττα το κίνημα.

Η τρίτη, η περίοδος της πανδημίας, ήταν μια περίοδος **σχετικής σταθεροποίησης**, αλλά πρωτοφανέρωτων ζητημάτων, τρομερών εκβιασμών, όπου η ζωή και ο θάνατος έγιναν αντικείμενο μιας τεράστιας πολιτικής και ιδεολογικής διαπάλης και το κίνημα έπρεπε να σταθεί σε αυτές τις συνθήκες.

Ποια ήταν λοιπόν τα βασικά πολιτικά ζητήματα εκείνων των περιόδων, τι αντανάκλαση είχαν στο κίνημα, πως απάντησε το κίνημα και οι διάφορες πολιτικές δυνάμεις που δρούσαν εντός του;

A. Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

Η περίοδος της Ολυμπιάδας ήταν μια τρομερή περίοδος για το εργατικό κίνημα. Ας μην αναφερόμαστε μόνο στα κάτεργα του Κατάρ στα εργοτάξια του παγκοσμίου κυπέλου, τηρουμένων των αναλογιών εμείς έχουμε το παράδειγμα της Ολυμπιάδας. Σύμφωνα με εκ των υστέρων εκτιμήσεις η Ολυμπιάδα, που ξεκίνησε για να στοιχίσει 2,5 δισ. ευρώ στοίχισε τελικά από 11-15 (8,5 σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία). Στα εργοτάξιά της δούλεψαν εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες, ανάμεσά τους και χιλιάδες ξένοι εργάτες, κυρίως Αλβανοί συνάδελφοί μας, την περίοδο εκείνη.

Το πολιτικό και ιδεολογικό κλίμα ήταν τρομερό. Ένα κύμα κιτσάτου εθνικισμού για την

πανάρχαιο ρόλο του «ολυμπιακού ιδεώδους», την επιστροφή των αγώνων στο σπίτι τους κλπ, σάρωνε την χώρα από άκρη σε άκρη. Η αντίθεση στην ανάληψη της Ολυμπιάδας και οι αντιδράσεις στην αφόρητη καταστροφή που συνιστούσε η πραγματοποίηση των ολυμπιακών έργων, η ειδική νομοθεσία που καθιερώθηκε στην καταπάτηση κάθε περιβαλλοντικού ή πολεοδομικού ορίου σφράγισε και σφραγίζει ακόμα σήμερα. Ας σκεφτούμε ότι το Mall του Λάτση έγινε χωρίς καν άδεια. Δεν υπήρχε περίπτωση σε άλλη περίοδο να κατασκευαστεί, ούτε να καταπατηθούν τα parking του ολυμπιακού σταδίου, ούτε να γίνει το Badminton στο Πάρκο στο Γουδί.

Πίσω από τις μεγάλες αυτές κουβέντες κρύβονταν τα τεράστια οικονομικά συμφέροντα εργολάβων και ΔΟΕ. Επιπλέον υπήρχε ένα αντικειμενικό γεγονός που έβαζε το μαχαίρι στον λαιμό. Ότι τα έργα αυτά είχαν ένα πολύ συγκεκριμένο και αμετακίνητο όριο. Την έναρξη της Ολυμπιάδας. Οι εργολάβοι εξάντλησαν τα περιθώρια της διαπραγμάτευσης με τις κυβερνήσεις, τα έργα δεν ξεκίνησαν πριν το 2001, τα περισσότερα το 2002. Το αποτέλεσμα ήταν ένας τεράστιος εκβιασμός.

Όμως όπως καταλαβαίνουμε ο εκβιασμός στην περίπτωση αυτή έχει δύο πλευρές. Από την μια υπήρχε η τεράστια πολιτική και ιδεολογική πίεση «να παραδοθούν τα έργα» και να «μην γίνουμε ρεζίλι». Κι αυτό επιχειρήθηκε να γίνει, και σε μεγάλο βαθμό έγινε, πάνω στην συντριβή της εργατικής τάξης του κλάδου και των δικαιωμάτων της.

Από την άλλη πλευρά όμως ένα εργατικό κίνημα που θα τα έβαζε με το κατασκευαστικό κεφάλαιο εκείνη την περίοδο, που θα ένωνε τους εργάτες στα εργοτάξια και θα έκανε πολιτικό θέμα την επιβολή των διεκδικήσεών του, είχε **αυξημένη δυνατότητα «εκβιασμού»**, είχε αυξημένη δυνατότητα πίεσης και απόσπασης κατακτήσεων.

Όμως για αυτό υπήρχαν ορισμένες πολιτικές προϋποθέσεις:

Πρώτον έπρεπε κάποιος να αντισταθεί στην υστερία της νέας «μεγάλης ολυμπιακής ιδέας». **Γιατί αν υποχωρήσεις στον οδοστρωτήρα ακριβώς αυτής της Μεγάλης Ιδέας**, αν κάνεις βασικό κριτήριο την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της, αν βλέπεις τα εργατικά δικαιώματα σαν «συμπληρωματικά» σε αυτόν τον «λαμπρό δρόμο», τότε είσαι καταδικασμένος να ηττηθείς από την τρομερή πίεση του αντιπάλου. Οι δυνάμεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς πήραν εξ αρχής καθαρή θέση ενάντια στην Ολυμπιάδα σε αντίθεση με όλο τον αστικό πολιτικό κόσμο. Το ΚΚΕ είχε μια στάση, τουλάχιστον αμφίσημη. Από την μια καταψήφισε τα νομοσχέδια και κατήγγειλε τις συνέπειες από την άλλη όμως δεν στάθηκε κατά της ανάληψης της Ολυμπιάδας.

Και δεύτερο γιατί πέρα και από τα λόγια και τις πολιτικές θέσεις έπρεπε να υπάρχει μια δύναμη που θα είχε την θέληση και την δύναμη να στηριχθεί στους εργάτες και να τα βάλει με το κατασκευαστικό κεφάλαιο. Και αυτό ήταν το κύριο.

Σίγουρα η δύναμη αυτή την περίοδο εκείνη δεν ήταν η συνδικαλιστική έκφραση του κλάδου, το συνδικάτο οικοδόμων.

Σε μια έκδοση της εφημερίδας το «εργοτάξιο» (που έχει ιστορική σημασία γιατί είναι το μόνο γραπτό ντοκουμέντο των αγώνων στα εργοτάξια της περιόδου της ολυμπιάδας) αναφέρεται: «Από την πλευρά της η διοίκηση του συνδικάτου οικοδόμων Αθήνας και της ομοσπονδίας, μας έδωσε την μυρουδιά το τι θα ακολουθήσει όταν στην συνέλευση στις αρχές του 2001, που προτάθηκε απλά να μπει η λέξη «Ολυμπιάδα» στην απόφαση, γιατί έπρεπε να σηματοδοτηθεί η έναρξη των έργων, αρνήθηκε με το πρόσχημα ότι «δεν χωράει».

Οι μαχόμενες δυνάμεις του κλάδου την περίοδο εκείνη πρόταξαν 4 ζητήματα: την πάλη για την νομοθετική κατοχύρωση του 7ωρου, τις ουσιαστικές αυξήσεις, τον συντονισμό της πάλης ανάμεσα στα εργοτάξια και την απόφαση ότι αν τα έργα είναι να παραδοθούν πάνω στα συντρίμια εργατών και δικαιωμάτων ας μην παραδοθούν!

Όμως δεν υπήρξε κανένας σοβαρός σχεδιασμός και αγώνας για την επιβολή αυτών των στόχων.

Συνολικά, μέσα στα εργοτάξια επικρατούσαν χρώδεις συνθήκες. Εξαντλητικά ωράρια (μέχρι και 80 ώρες την βδομάδα!), δήμερη και 7ήμερη δουλειά, διαρκή εγκλήματα της εργοδοσίας. Ας έχουμε στο μυαλό μας ότι στα βασικά εργοτάξια της Ολυμπιάδας, αλλά και των μεγάλων έργων που ήταν σε εξέλιξη εκείνη την περίοδο, όπως το αεροδρόμιο, δούλευαν χιλιάδες εργάτες.

Μπροστά στην πίεση της κατάστασης άρχισαν να υπάρχουν αντιστάσεις. Κινητοποιήσεις, συνελεύσεις και απεργίες οργανωμένες τις περισσότερες φορές από τα κάτω, πολλές φορές χωρίς το συνδικάτο ή ακόμα και αντίθετα με το συνδικάτο έγιναν στα εργοτάξια του Ολυμπιακού Χωριού, 12/2003 στο μετρό της Ηλιούπολης, σε εργοτάξια του ΟΣΕ, στην ολυμπιακή διαδρομή, στο τένις, στο Ολυμπιακό Κέντρο Τύπου και αλλού.

Πρέπει να γίνει κατανοητή ποια ήταν η κατάσταση εκφυλισμού του τότε συνδικάτου. Σε ολόκληρες περιοχές (ολυμπιακό χωριό, ολυμπιακός πόλος στο Μαρούσι, Μεσόγεια κλπ) υπήρχαν «εκπρόσωποι του συνδικάτου», οι οποίοι ήταν έμμισθοι των τεχνικών εταιρειών.

Άνθρωποι που δεν έκαναν τίποτα και οι εταιρείες από τη μια τους έτρεφαν και από την άλλη διαφήμιζαν στους εργάτες την ξεφτίλα των «εκπροσώπων τους».

Όπως το γράφει και το «εργοτάξιο»: «Μέσα στην πορεία των αγώνων καταγγέλλονται συνδικαλιστές που τους ταΐζουν οι μεγάλες τεχνικές εταιρείες, με την πλάτη του συνδικάτου. Χρόνια τώρα, από το αεροδρόμιο οι μεγάλες τεχνικές εταιρείες ταΐζουν συνδικαλιστές, που τους καλύπτει το συνδικάτο, σε μόνιμη βάση, οι οποίοι πληρώνονται, κάθονται, κάνουν τους νταβατζήδες, κυρίως στα μεγάλα έργα. Δεν τους ενδιαφέρει να παίζουν ρόλο στα κεντρικά, στις κεντρικές διοικήσεις. Τους ενδιαφέρει να μπορούν να ελέγχουν απευθείας τους εργάτες των έργων».

Αυτή η πρακτική εγκαταλείφθηκε στην συνέχεια.

Επομένως το ζήτημα της οργάνωσης των εργατών μέσα στα ίδια τα έργα είχε οξύτατο χαρακτήρα. Σε μερικές περιπτώσεις πρωτοπόροι εργάτες προχώρησαν στην συγκρότηση **«εργοταξιακών επιτροπών»** άμεσα εκλεγμένων. Επιχείρησαν έτσι να οικοδομήσουν **μορφές συγκρότησης** που θα επέτρεπαν την ανάπτυξη οργανωμένης αντίστασης, στην κόλαση που ζούσαν. Σε άλλες περιπτώσεις παρενέβαιναν στα παραρτήματα του συνδικάτου οικοδόμων που στήνονταν στα εργοτάξια, επέβαλαν συνελεύσεις, εκλέγονταν στις τοπικές διοικήσεις, παρά τις μανούβρες της κεντρικής διοίκησης (Ολυμπιακό Χωριό).

Οι εργοταξιακές επιτροπές λειτουργούσαν στην πράξη σε αντιπαράθεση με το συνδικάτο, όχι από θέληση δική τους.

Στις περιπτώσεις των «ατυχημάτων» / εργοδοτικών εγκλημάτων, ξέσπαγαν αμέσως κλεισίματα και απεργίες οι περισσότερες άμεσα και αυθόρμητα. Οι απεργίες αυτές ή άλλες περιφρουρούνταν από τους εργάτες στις πύλες των εργοταξίων. Δεν ήταν λίγες οι φορές χοντρής αντιπαράθεσης με μπράβους της εργοδοσίας ή και την αστυνομία. Ας σκεφτούμε ότι τα απόλυτα ασφυκτικά και δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα δεν άφηναν περιθώρια «ανοχής» στο σταμάτημα του έργου. Κάθε μέρα που χανόταν ήταν κόστος. Έτσι η απεργία, έπρεπε υποχρεωτικά να συνοδεύεται με περιφρούρηση του εργοταξίου, με αντιπαράθεση με την εργοδοσία και τους τραμπούκους της, έπαιρνε συχνά μορφή **οξυμένης αντιπαράθεσης**.

Όμως, όπως ειπώθηκε και εισηγητικά δεν υπήρξε κανένα, σχέδιο, φιλοδοξία και οργάνωση να αξιοποιηθεί η περίοδος αυτή για να επιβληθούν στο κατασκευαστικό κεφάλαιο και στην κυβέρνηση βασικά αιτήματα των εργατών (κατοχύρωση του 7ωρου, ριζικές αυξήσεις, μέτρα

ασφάλειας κα). Υπήρξαν μόνο σποραδικές και κατά εργοτάξιο απεργίες διαμαρτυρίας κυρίως απέναντι στα καθημερινά εργοδοτικά εγκλήματα.

Έτσι η περίοδος της Ολυμπιάδας στάθηκε καθοριστική για το ιστορικό κίνημα των οικοδόμων. Έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην μετέπειτα υποχώρησή του, ειδικά μέσα στην κρίση.

Σε περιόδους οξύτατης πολιτική ιδεολογικής και κοινωνικής διαπάλης, δύσκολα στέκονται οι «μέσοι δρόμοι». Αν αποδέχεσαι το πλαίσιο και πας απλά να «διορθώσεις» την πορεία του οδοστρωτήρα, τότε μάλλον θα περάσει από πάνω σου. Αν πας κόντρα, στηριγμένος στον κόσμο, δίνοντας την πολιτική και ιδεολογική μάχη σε όλη την γραμμή, οργανώνοντας τον κόσμο, γενικεύοντας, ενώνοντας και πολιτικοποιώντας έχεις ελπίδες να τους κάνεις να πάνε πίσω.

B. ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ

Διαφορετική φυσικά ήταν η κατάσταση στην περίοδο των μνημονίων. Η περίοδος αυτή σφραγίστηκε από ένα μεγαλειώδες κίνημα το οποίο συντάρραξε την ελληνική κοινωνία και κατεδάφισε το παραδοσιακό αστικό πολιτικό σύστημα.

Στην περίοδο των μνημονίων το ερώτημα ήταν αμιγώς και κατευθείαν πολιτικό.

Δεν αφορούσε έναν εργοδότη ή ένα τόπο δουλειάς, αλλά όλη την εργατική τάξη. Και εννοείται ότι από την απάντηση στο πολιτικό ερώτημα, από την κεντρική πολιτική κατεύθυνση θα εξαρτιόταν, πιο στενά από ποτέ, η στάση και η γραμμή στο κίνημα.

Τρεις χοντρικά πολιτικές στάσεις διαμορφώθηκαν τότε. Πρώτη: Κάτω τα μνημόνια, χωρίς ρήξη με την ΕΕ και το ευρώ. Δεύτερη: Σύνδεση του αντιμνημονιακού αγώνα με την ρήξη με το ευρώ και την ΕΕ και συνολικά την αναμέτρηση με τις δυνάμεις του κεφαλαίου. Και τρίτο: Με ή χωρίς μνημόνιο, με ή χωρίς ευρώ και ΕΕ ο καπιταλισμός δεν αλλάζει, με άρνηση του πολιτικού στόχου της ανατροπής του μνημονίου και ότι αυτό συνεπάγονταν (χρέος, εθνικοποιήσεις κλπ).

Άρα το θέμα του προγράμματος, μέσα στο πλαίσιο ενός παλλαϊκού στις μεγάλες του στιγμές κινήματος έπαιζε καθοριστικό ρόλο.

Η άμεση σύμπλεξη οικονομικών-πολιτικών αγώνων και ο καθοριστικός ρόλος της γενικής πολιτικής κατεύθυνσης έπαιξε ρόλο στην προοπτική, αλλά και στην διάρκεια και στην ένταση των αγώνων.

Φυσικά στην πρώτη φάση του κινήματος ο ξεσηκωμός ήταν καθολικός.

Από τις 5 Μάη 2010, που άρχισαν να εφαρμόζονται τα Μνημόνια, μέχρι τα τέλη του 2016, έγιναν από τη ΓΣΕΕ, 24 εικοσιτετράωρες και 4 σαρανταοκτάωρες απεργίες.

Όμως η ισχύς και η ένταση των αγώνων **δεν ήταν ομοιόμορφη.**

Ήδη μπορούμε να κάνουμε μια σημαντική διάκριση. Σύμφωνα, με τα στοιχεία φαίνεται ότι από το **2010 μέχρι το 2012** είχαμε ένα μεγάλο απεργιακό κύμα, σχεδόν σε όλους τους τομείς (ιδιωτικός τομέας, Κοινή Ωφέλεια, δημόσιος τομέας), ενώ από το **2012 και μετά παρατηρούμε μια συνεχή κάμψη των απεργιακών αγώνων.** Επίσης, φαίνεται ότι η απεργιακή δράση μειώνεται την ίδια στιγμή που αυξάνεται η ανεργία και μειώνεται η απασχόληση των μισθωτών.

Τα δύο πρώτα χρόνια της μάχης η εργατική τάξη προσπαθούσε να διατηρήσει τις κατακτήσεις της, τις οποίες η εφαρμογή των Μνημονίων τα πήρε πίσω. Η αδυναμία να ανατραπεί αυτή η πορεία από τους αγώνες, η αναπαραγωγή των αστικών κυβερνήσεων διαφόρων μορφών, και η αδύναμη σύνδεση με μια προοπτική ρήξης, έστρεψε τον κόσμο της δουλειάς να εναποθέσει τις ελπίδες του στην κοινοβουλευτική λύση, με την άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ στην κυβέρνηση. Όταν δεν δοθεί πολιτική λύση «από κάτω» κι απ' τα αριστερά, θα δοθεί «από πάνω» και «από δεξιά»!

Η απίστευτη ιδεολογική τρομοκρατία της άρχουσας τάξης και της ΕΕ τα πρώτα χρόνια δεν έκαμψαν τους αγώνες, παρά το πλήγμα της δολοφονίας των εργαζόμενων στην Marfin. Η καθημερινή επίθεση των κυβερνήσεων, του κράτους, της χούντας των ΜΜΕ και οι εκβιασμοί της ΕΕ και των ίδιων των επιχειρήσεων, δεν έκαμψαν τους εργαζόμενους και την νεολαία. Η βία της επίθεσης του κεφαλαίου, μπορεί να βγάλει τον λαό στον δρόμο, ανεξάρτητα από το αν έχει «λυμένο» το θέμα της προοπτικής.

Πρέπει να επισημάνουμε και μερικές άλλες πλευρές των αγώνων της περιόδου.

Οι αγώνες είχαν έναν ξεκάθαρο στόχο, την κατάργηση των μνημονίων. Δεν κυριάρχησε η αποδοχή των μνημονίων και η επιμέρους διαπραγμάτευση, όχι ότι δεν υπήρχαν κι αυτά αλλά δεν σφράγισαν σε καμία περίπτωση.

Στην πρώτη τους φάση ήταν αυθόρμητα τα καλέσματα. Οι μεγάλοι οργανωμένοι φορείς και κόμματα της αριστεράς είδαν με μεγάλη δυσπιστία το κίνημα. Όμως το κίνημα έκφρασε την ανάγκη των καιρών δείχνοντας ότι πραγματικά το αυθόρμητο αισθητήριο του λαού έχει

μέσα του το σπέρμα του συνειδητού.

Όπως σε κάθε πραγματική κίνηση των μαζών, μέσα στο κίνημα υπήρχαν όλες οι τάσεις και τα επίπεδα της συνείδησης. Υπήρχε ο «απολιτικός» συντηρητισμός (του τύπου έξω τα κόμματα και τα συνδικάτα), υπήρχε ο μαχητικός ριζοσπαστικός «ρεφορμισμός» (να ενωθούμε ενάντια στα μνημόνια), υπήρχε η αντικαπιταλιστική τάση (δεν καταργούνται τα μνημόνια χωρίς ρήξη με το ευρώ και την ΕΕ). Αν θέλει κανείς να ψάξει «καθαρούτσικα» κινήματα, καλύτερα να κάτσει σπίτι του!

Σε αντίθεση με τις εκ των υστέρων αναγνώσεις στο αντιμνημονιακό κίνημα δεν υπήρχαν οι φασίστες. Αυτοί ήταν πάντα με το κράτος και την αστυνομία.

Έτσι αναπόφευκτα αναπτύχθηκε **πολύ μεγάλη ιδεολογική και πολιτική διαπάλη** που έπρεπε **να κερδηθεί** με την συμμετοχή και την πειθώ **για να πάρει το κεφάλι το εργατικό κίνημα και η αριστερά**, παρά τα όρια της «λύσης» που τελικά επικράτησε.

Οι αγώνες, τουλάχιστον οι πιο εμβληματικοί (15 και 27,28/06 2011, Φλεβάρης του 2012) ήταν **μαχητικοί στις μορφές πάλης**. Πολυήμερες καταλήψεις δημόσιων χώρων (πλατείες, σύνταγμα) και υπηρεσιών μέχρι και υπουργείων (υπουργείο οικονομίας, ακόμα και γραφεία της ΕΕ τις ημέρες του δημοψηφίσματος), αποφασιστικότητα στον δρόμο στην στάση απέναντι στην καταστολή, οργάνωση/περιφρούρηση της μάχης (πχ ιατρεία στον σταθμό του μετρό στο Σύνταγμα), μορφές αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας (κοινωνικά ιατρεία και παντοπωλεία). Για την ιστορία αξίζει να πούμε ότι στην κινητοποίηση τον Ιούνιο του 2011 ο σταθμός του Συντάγματος δεν ήταν ανοιχτός, τον είχε κλείσει η αστυνομία. Άνοιξε από τους διαδηλωτές με την καθοριστική βοήθεια του σωματίου του μετρό και του τότε προέδρου του.

Οι αγώνες είχαν **εφευρετικότητα και πολυμορφία**, καθώς ο **διαρκής και μακρόχρονος χαρακτήρας τους** επέβαλλε στους εργαζόμενους να αναζητούν τρόπο να παρατείνουν το κόστος για το κράτος και την εργοδοσία αντέχοντας οι ίδιοι. Έτσι για παράδειγμα υπήρχαν κυκλικές ή εκ περιτροπής απεργίες που όμως μπλόκαραν την παραγωγή (πχ στο μετρό απεργούν μια οι μηχανοδηγοί, μια οι τεχνίτες κλπ), στάσεις εργασίας με περιφρούρηση των χώρων που οι μισοί «εμπόδιζαν» τους άλλους μισούς να μπουν κλπ.

Το κίνημα, στο περιεχόμενό του, μπορούσε **να ξεπεράσει το όριο του αντιμνημονιακού αγώνα και της αμυντικής υπεράσπισης** των μέχρι τότε κατακτήσεων. Αυτό δεν έγινε ξεκάθαρα, **λόγω της στάσης και των ορίων της αριστεράς. Όχι αντίστροφα. Η**

αριστερά καθόρισε τα όρια του κινήματος, όχι το κίνημα της αριστεράς!

Ο μεν **ΣΥΡΙΖΑ** έδινε **λυσσαλέα μάχη να μην μπαίνει στο κίνημα το ζήτημα της ρήξης με το ευρώ και την ΕΕ** και στις πλατείες και παντού (στο όνομα της «ενότητας» και της «πλατύτητας»). Το **ΚΚΕ αρνιόταν τους αιχμηρούς πολιτικούς στόχους**, που στην περίοδο μπορούσαν να συσπειρώσουν ευρύτατες μάζες γύρω από ένα πρόγραμμα ανατροπής (κατάργηση των μνημονίων, διαγραφή του χρέους, εθνικοποίηση των τραπεζών, ρήξη με το ευρώ και την ΕΕ, παραπέμποντας στο σοσιαλισμό) **κι εμείς είχαμε δυσκολία να το επιβάλουμε** και λόγω **συσχετισμού και λόγω των αντιφάσεων του δικού μας ρεύματος**.

Σε σημαντικό ζήτημα αναδείχθηκαν οι μορφές οργάνωσης του κινήματος. Είναι προφανές στην δική μας αντίληψη ότι σε κάθε ζωντανό κίνημα οι εργαζόμενοι αναζητούν τις κατάλληλες μορφές για να ελέγχουν και να αποφασίσουν για τον αγώνα τους. Στην περίοδο των μνημονίων οι μορφές που αναδείχθηκαν ήταν η μορφή της «λαϊκής συνέλευσης».

Η «**λαϊκή συνέλευση**» ήταν μια μορφή «**άμεσης δημοκρατίας**» των αγωνιζόμενων, Σε αυτές διευκολυνόταν κόσμος να συμμετέχει, να λείει την γνώμη του, να διαμορφώνει το «κλίμα». Όμως οι λαϊκές συνελεύσεις, τελικά, δεν είχαν και **δεν μπορούσαν να έχουν αποφασιστικό χαρακτήρα**. Στο τέλος της ημέρας όταν **κάθονταν γύρω από ένα τραπέζι οι εκπρόσωποι των πολιτικών ρευμάτων** που συμμετείχαν στον αγώνα και στη συνέλευση να βγάλουν την απόφαση, τότε **η απόφαση έτεινε προς την ομοφωνία, προς το «κάτω όριο»,** προς την αντιμνημονιακή κοινή συνιστώσα. Το πρόβλημα δεν είναι ότι τελικά διαμόρφωναν την όποια απόφαση αλλά ότι στην περίπτωση της διαφωνίας, της διαπάλης γραμμών, **το ανομοιόμορφο και περιστασιακό «σώμα» της συνέλευσης δεν μπορούσε να αποφασίσει, ούτε να καταγράψει έναν συσχετισμό**.

Ακόμα περισσότερο οι μορφές ή άλλες αυτές δεν επιδιώχθηκε ποτέ και από κανέναν **να γειωθούν στην εργατική τάξη και στους χώρους δουλειάς**. Ο συνδικαλιστικός μηχανισμός έμεινε ανέπαφος. Οι «πρωτοβουλίες πρωτοβάθμιων σωματείων» ήταν σημαντικές και έπαιξαν ρόλο, όμως από την μια συσπείρωναν ένα σχετικά μικρό αριθμό σωματείων και από την άλλη δεν άγγιζαν την δομή του υπάρχοντος συνδικαλιστικού κινήματος.

Επομένως και σε σχέση με τις μέχρι τώρα αναλύσεις μας μπορούμε να δούμε και να αναδείξουμε περισσότερο πως όχι μόνο η πολιτική του κατεύθυνση, αλλά η διαταξικότητα των μορφών συγκρότησης του κινήματος, η έλλειψη ανάδειξης οργάνων που στοιχειωδώς να

μπορούν αυτοτελώς, να επηρεάσουν την πρωτοπορία της τάξης **καθόρισαν και τα όριά του**, ιδιαίτερα την αποφασιστική στιγμή μετά το **ξεπούλημα του δημοψηφίσματος**. Φυσικά το αν και τι είδους όργανα μπορούσαν να οικοδομηθούν μέσα στην εργατική τάξη αποτελεί ένα σοβαρό ερώτημα. Αλλά ότι το θέμα έπρεπε να τεθεί είναι σίγουρο.

Ό,τι δεν κατάφερε η άρχουσα τάξη με την **ιδεολογική** και την **φυσική βία** το κατάφερε σε ένα βαθμό η **εκλογική προσμονή**. Έτσι **μετά το 2012 έχουμε αποκλιμάκωση των εργατικών κινητοποιήσεων**, που ως ένα βαθμό οφείλεται στις κυβερνητικές προσδοκίες που δημιούργησε ο ΣΥΡΙΖΑ, μετά τις εκλογές του 2012 στις οποίες αναδείχθηκε σε αξιωματική αντιπολίτευση. Μαζί με την κόπωση, την ανεργία και τα τεράστια οικονομικά προβλήματα που συνέβαλαν καθοριστικά. Μετά την άνοδο ο κόσμος αναζητά πολιτική λύση. Και όσο αυτή η πολιτική λύση δεν παίρνει μια αντικαπιταλιστική, θα παίρνει στο τέλος μια διαχειριστική κατεύθυνση.

Το ίδιο περίπου φαινόμενο αναδείχθηκε στην άλλη περίοδο αστικο-ρεφορμιστικής αλλαγής στην μεταπολίτευση. Και τότε η περίοδος των σκληρών απεργιακών αγώνων του εργοστασιακού συνδικαλισμού της μεταπολίτευσης την τριετία 1974-1977, έδωσε την θέση της, στην ουσιαστική **μείωση της δυναμικής των αγώνων όταν στο ορίζοντα διαφαίνεται η προοπτική της κυβερνητικής εναλλαγής**. Στους μαχητικούς αγώνες της περιόδου τον ρόλο της Μαντέμ Λάκο, της ΑΕΓ και της ΛΑΡΚΟ την περίοδο 74-77, πήραν οι εκπαιδευτικοί και οι τραπεζικοί. Ακόμα κι αυτή η μετατόπιση του κέντρου βάρους του κινήματος από το προλεταριάτο της βιομηχανίας στα πιο προστατευμένα στρώματα του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα προδιέγραφε τον χαρακτήρα της αλλαγής και των στρωμάτων που την στήριζαν και έλπιζαν από αυτή. Η εργατική τάξη, «τραβήχτηκε» από ένστιχτο, ένα βήμα πίσω.

Η προοπτική της κοινοβουλευτικής εναλλαγής, η δυνατότητα μιας πιο «προοδευτικής» διακυβέρνησης, **αντί να προκαλέσει μια κλιμάκωση των αγώνων** έστω για να επιταχυνθούν οι εξελίξεις και να επιβληθούν κατακτήσεις, **ενίσχυσε την προοπτική της ανάθεσης**.

Αυτό είναι λογικό, αλλά **όχι αντικειμενικό**. Ο κόσμος καταλαβαίνει πολύ καλά ότι η λύση είναι τελικά πολιτική. **Το θέμα είναι ποια είναι και ποιος θα την επιβάλει**. Δεν αντιμετωπίζεται η ανάγκη συνολικής πολιτικής λύσης με φυγή πίσω στο «μαχητικό κίνημα», ούτε με την περιχαράκωση στην ιδεολογία. **Η δράση μέσα στο εργατικό κίνημα είναι πολιτική δράση. Η πολιτική κατεύθυνση, η λογική στο κίνημα πρέπει διαρκώς να τροφοδοτούν το ένα το άλλο**.

Η εξέλιξη του μεγαλειώδους αντιμνημονιακού κινήματος έδειξε ότι **δεν υπήρχε ούτε ένα κίνημα ισχυρό και συγκροτημένο, ούτε η αριστερά εκείνη που θα μπορούσαν να επιβάλουν μια διαφορετική πορεία**. Το ζήτημα είναι αν και πόσο η αριστερά και μάλιστα η επαναστατική κομμουνιστική, πάλεψε ολοκληρωμένα για να οικοδομήσει άλλη προοπτική, να την κάνει υπόθεση των εργαζόμενων, **να συγκροτήσει την πολιτική πρωτοπορία** που θα μπορούσε να πάρει στα χέρια της την κατάσταση.

Η υποχώρηση του κινήματος άφησε πίσω του γυμνό τον παλιό συνδικαλιστικό μηχανισμό, σε πολύ χειρότερη κατάσταση και σε ζέουσα κρίση και γυμνό τον αριστερό κόσμο, απροετοίμαστο και χωρίς κανένα σχέδιο για την στροφή. Ο ΣΥΡΙΖΑ έπαιξε το παιχνίδι της άρχουσας τάξης, το ΚΚΕ γύρισε την πλάτη στη λαϊκή μάχη στην περίοδο του δημοψηφίσματος, εμείς είμαστε λίγοι και με πολλές αντιφάσεις για να αποτελέσουμε πόλο αναστροφής της κατάστασης.

Γ. Η ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Τέλος σύντομες παρατηρήσεις για την **περίοδο της πανδημίας**. Στην περίοδο αυτή δεν κρίθηκαν κυρίως τα οικονομικά αιτήματα της εργατικής τάξης, αλλά κάτι τελείως καινούργιο και πρωτότυπο. Μια τεράστια **επιχείρηση πειθάρχησης και διάλυσης του εργατικού κινήματος**, ακόμα και **μετάλλαξης των ανθρώπινων σχέσεων**, κάτω από τις σημαίες της **υγειονομικής προστασίας** από την πανδημία.

Η **ιδεολογική διαπάλη** που αναπτύχθηκε γύρω απ' το ζήτημα της πανδημίας ήταν πρωτοφανής. Από την μια ο **επιστημονισμός** του τύπου «όλοι χρειαζόμαστε ένα Τσιόδρα» και από την άλλη πλήθος **ανορθολογικών αντιλήψεων**, με ιδιαίτερη επίδραση στα πιο πληθειακά στρώματα του πληθυσμού.

Η σύμπλεξη πολιτικής, θεωρητικής-επιστημονικής και συνδικαλιστικής διαπάλης έφτασε σε πρωτοφανή επίπεδα, με καθοριστικά συνεισφορά του ρεύματός μας, ειδικά από το χώρο της Υγείας. Η δυνατότητα να στέκεται κανείς στον αντικειμενικό χαρακτήρα της υγειονομικής κρίσης **αναδεικνύοντας όμως τις αιτίες της**, να δείχνει τον **άδικο, ταξικό και εν πολλοίς αντεπιστημονικό χαρακτήρα** πολλών από τα μέτρα που παίρνονταν στο όνομα της πανδημίας, να δείχνει τις προϋποθέσεις της απάντησης.

Μαζί με την ανάγκη για πολύ βαθιά πολιτική και θεωρητική δουλειά σε πολύ κρίσιμο ζήτημα αναδείχθηκε το θέμα των **μορφών πάλης**. Γιατί εκείνη την περίοδο έπρεπε να προωθούμε μορφές δράσης ενάντια στην καραντίνα που πείθουν ότι σπάμε τις απαγορεύσεις του νόμου

περιφρουρώντας παράλληλα τη δημόσια υγεία. Αυτή η μάχη αποτέλεσε μια συγκλονιστική δοκιμασία για το κίνημα, την αριστερά και για μας τους ίδιους. Η οργάνωσή μας συνεισέφερε αποφασιστικά τόσο στο πολιτικό θεωρητικό πεδίο, όσο και σε αυτό της δράσης «πληρώνοντας» το με εκατοντάδες συλλήψεις, πρόστιμα και άλλα χτυπήματα (βλ. Σεπόλια).

Όμως **και στην περίοδο της πανδημίας η δράση μας συνάντησε τα κοινωνικά μας όρια**. Γιατί την περίοδο εκείνη δεν ασχοληθήκαμε ιδιαίτερα με τα στρώματα που ούτε να ξεφύγουν μπορούσαν, ούτε να προφυλαχτούν ιδιαίτερα. Και αυτό δεν αφορά την Υγεία, αλλά πχ τους εμποροϋπαλλήλους ή άλλους κλάδους.

Η πανδημία έγινε **πρόβα συναίνεσης στην πολιτική της κυβέρνησης («Θα λογαριαστούμε μετά»)** σε αντίθεση με το **θα λογαριαστούμε τώρα** και το **«Μένουμε Ενεργοί»**, που πρόβαλλε το δικό μας ρεύμα.

Για μια ακόμα φορά φαίνεται η **σχετικότητα της διάκρισης οικονομικού-πολιτικού-θεωρητικού-επιστημονικού αγώνα, θεωρίας-πράξης-μορφών δράσης**. Η άρρηκτη **ενότητά τους**.

Η ενότητα αυτή υλοποιείται με πληρότητα στην **επαναστατική κομμουνιστική οργάνωση**. Ούτε στο **συνδικάτο**, ούτε στο **σχήμα**. Χωρίς μια **οργάνωση πλούσια σε θεωρία, οξυδερκή στην πολιτική παρέμβαση και μάχιμη στη δράση** δεν μπορούμε να αντεπεξέλθουμε στη σκοτεινιά που έρχεται.

Χρειαζόμαστε κομμουνιστές αγωνιστές που να μπορούν με την ίδια άνεση να μιλάνε σε ένα εργοτάξιο και να ξεσκίζουν έναν αστό επιστήμονα σε ένα συνέδριο. Να αναλύουν νηφάλια ένα επιχείρημα και να στέκονται σε ένα οδόφραγμα. Να ξέρουν μέχρι την τελευταία λεπτομέρεια τι γίνεται με τα άμεσα, «ταπεινά» προβλήματα του λαού και της νεολαίας (με τα βιβλία, την σίτιση, το μισθό και τα επιδόματα) μέχρι ποιες τάξεις αντιπαλεύουν στο Ιράν και τι γίνεται στις ΗΠΑ.

Στο ιδρυτικό Συνέδριο της **Κομμουνιστικής Απελευθέρωσης** είπαμε ότι στην περίοδο που έρχεται **τα άμεσα αιτήματα και η στρατηγική** έρχονται πολύ **πιο κοντά**. Το βλέπουμε ήδη αυτό. Όταν πας να μιλήσεις για την **ακρίβεια** συναντάς μπροστά σου τον **πόλεμο, το χρηματιστήριο ενέργειας, το σύμφωνο σταθερότητας, τους νόμους εκμετάλλευσης του κεφαλαίου**. Θα το συναντήσουμε ακόμα περισσότερο αν στην περίπτωση μιας όξυνσης με την Τουρκία ή των αμοιβαίων σχέσεων Ελλάδας-Τουρκίας-Ισραήλ θα πρέπει να μιλήσεις για τις ΑΟΖ, όταν ίσως μας φωνάζουν «προδότες».

Θα πείτε δύσκολο. Δεν μας υποσχέθηκε κανείς ότι η επαναστατική πάλη είναι εύκολη. Αλλά σε αυτό η εμπειρία από τις πετυχημένες (ή αποτυχημένες) δύσκολες μάχες που έχουμε δώσει μπορεί **να γεννήσει εμπιστοσύνη και αυτοπεποίθηση και για την εργατική τάξη και για την οργάνωσή μας!**